

Grafologie

Vladka Fischerová K., Dana Češková L.

psychologie pro každého

GRAFOLOGICKÝ ZNAK A JEHO VARIANTY
JAK GRAFOLOG PRACUJE S PÍSMEM
PÍSMO A OSOBNOST
UKÁZKY RUKOPISŮ S ROZBOREM PÍSMÁ

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

OBSAH

I.	ÚVOD	9
	Vývoj písma	9
	Od nápodoby k dnešní školní předloze	9
	Skript	10
	Písmo jako mozkopis – ženské a mužské písmo	11
	Jsou nálada, úzkosti nebo únava v rukopisu patrné?	12
	Využití grafologie	13
	Menu pro grafologa	14
	Jak grafolog s rukopisem pracuje?	14
	Symbolika plochy	17
II.	TAH ČÁRY	20
III.	TLAK PÍSMO	23
	Kombinace tlaku a dalších znaků	26
IV.	VELIKOST PÍSMO	29
	Střední zóna – výška	31
	Horní zóna – výška	33
	Dolní zóna – výška	34
	Délková rozdílnost	35
V.	PRIMÁRNÍ A SEKUNDÁRNÍ ŠÍŘKA	40
	Primární šířka	41
	Sekundární šířka	43
VI.	SKLON PÍSMO	47
	Další varianty sklonu	49
	Kombinace sklonu a dalších znaků	50
VII.	PLOŠNOST A ÚZKOST V PÍSMU	53
	Přehled plošnosti v jednotlivých zónách	55
VIII.	VAZBA	58
	Girlanda	58
	Arkáda	59
	Úhel	59
	Nitka	61

	Dvojoblouk	62
	Smíšená vazba	62
	Kombinace vazby a dalších znaků, další varianty vazby	64
IX.	LEVOÚBĚŽNOST – PRAVOÚBĚŽNOST	68
	Přehled pravouběžnosti a levoúběžnosti v jednotlivých zónách	70
X.	ZJEDNODUŠENÍ, OBOHACENÍ	72
XI.	SPOJITOST PÍSMĀ	76
	Další varianty spojitosti	78
XII.	NÁBĚHOVÉ A KONCOVÉ TAHY	80
	Varianty náběhového tahu	82
	Varianty koncového tahu	82
XIII.	MEZISLOVNÍ MEZERY	85
	Další varianty terciální šíře	86
XIV.	DIAKRITIKA	88
XV.	PODPIS	91
XVI.	RYCHLOST A POMALOST PÍSMĀ	95
	Kombinace rychlého a pomalého písma	97
XVII.	PEČLIVOST, ČITELNOST A PRAVIDELNOST	100
XVIII.	ROZVRŽENÍ TEXTU	103
	Členění do odstavců	103
	Okraje	104
	Řádky	106
	Rozestup	106
	Průběh řádek	107
XIX.	RYTMUS, PŘIROZENOST A ZRALOST	110
	Rytmus	110
	Přirozenost	112
	Zralost	113
XX.	ŠKRTY, OPRAVY A PODTRHÁVÁNÍ	116
	Škrty	116
	Opravy	117
	Podtrhávání	117
XXI.	ORIGINALITA A ÚROVEŇ PÍSMĀ	118

XXII.	VAROVNÉ ZNAKY PÍSMO – ZNAKY NEPOCTIVOSTI	120
	Další varovné znaky, k nimž je dobré přihlédnout	122
	Nápodoba písma	123
XXIII.	EXTRAVERZE A INTROVERZE – JUNGOVA TYPOLOGIE	126
XXIV.	TEMPERAMENT – PROJEVY V PÍSMU	130
	Klasická typologie	130
	Kretschmerova typologie	143
	Strukturová typologie	145
	Manipulátorská typologie	149
XXV.	EMOČNÍ STABILITA – LABILITA	152
	Stres	153
	Neuróza	154
XXVI.	TVAROVÉ ZVLÁŠTNOSTI – VÝBĚR	158
	Tvarové zvláštnosti v horní zóně	159
	Tvarové zvláštnosti ve střední zóně	160
	Tvarové zvláštnosti ve vazbě	162
	Tvarové zvláštnosti v dolní zóně	163
	Další tvarové zvláštnosti	165
XXVII.	SYNTÉZA	167
	Přípravná fáze – než začneme pracovat s rukopisem	169
	Pracovní fáze – analytický, tzv. systematický přístup	170
	Závěrečná fáze – syntéza	171
XXVIII.	ÚVOD K POVÍDKÁM A UKÁZKÁM RUKOPISŮ S JEJICH KRÁTKÝM ROZBOREM	173
	Naprosto obyčejný příběh	173
	Životní paradoxy	175
	Dopis klientky	177
	Manželský maraton	179
	Recepce	182
	Nejhezčí den v životě	183
	Genetická rozpínavost	185
	Lidový román po česku	186
	Co máte po babičce?	190
	Dámy	193
	Skorovražda	195

Bojovník	197
Brusle	198
Šetřivost	200
LITERATURA	202

I. ÚVOD

Vývoj písma

K písmu, tak jak je známe dnes, vedla cesta velmi dlouhá. Od obrázkových podob k formám jednodušším, abstraktnějším, kde „obrázky“ představovaly slabiku nebo hlásku. Písmo bylo dlouhou dobu používáno převážně k posvátným účelům, srozumitelné bylo hlavně kněžím a někdy i panovníkům. Výjimkou nebyli ani panovníci písma neznalí, používající služeb písařů. Na našem území se jako nejstarší písma užívala hlaholice, cyrilice a karolinská minuskula. Byla to písma komponovaná zhruba do tvaru čtverce, jehož symbolický význam zobrazuje princip Země, tedy realismus, objektivnost, stabilitu a rovnováhu přírody. Ve tvaru čtverce jsou písmena plná a široká, což v grafologické symbolice vyjadřuje radost ze života, optimismus, stabilitu a toleranci. Tvar čtverce byl v gotické minuskule nahrazen obdélníkem, tedy tvarem protáhlým vzhůru, který se svou symbolikou plochy odpoutává od Země a směřuje k vyšším, duchovním hodnotám. Tato písmena z grafologického hlediska napovídají, že gotika se snažila svého ducha povznést od zemitého myšlení a hodnot k duchovnu a intelektuálnímu růstu, zároveň však potlačila onu radost ze života.

Od nápodoby k dnešní školní předloze

Písaři byli v každé době vedeni k „nápodobě“ určitých znaků či písmen. Tím spíše, že před objevem knihtisku se knihy opisovaly, čemuž se věnovali především mniši v uzavřených klášterních zdech. Často byl i vstup do „písárny“ povolen jenom několika vyvoleným, aby nikdo nevídaný nespáčil, co mnich ve skriptoriu celé dny, týdny a měsíce opisuje. Mnoho textů bylo totiž tajných, určených ke čtení pouze zasvěceným osobám. Tito vážení

mniši, trávící celé dny náročným opisováním knih, nepřeváděli své myšlenky do písmen a slov spontánně, bylo nezbytné, aby soustředili svou mysl na předepsanou myšlenku, formu a styl. Zjednodušeně řečeno, prostoru pro vlastní tvůrčí vyjádření měli velmi málo. Tehdejší opisovači tedy byli nuceni svou osobnost do určité míry potlačit a stát se „někým jiným“. Tato situace připomíná dnešní metodu grafoterapie, kdy se pisatel pod vedením grafoterapeuta snaží psát určitým způsobem, pozměňuje své písmo tak, aby získal určité žádané vlastnosti. Z tohoto pohledu se můžeme na středověká skriptoria, kde mniši opisovali knihy daným (nikoliv svým vlastním) způsobem, podívat jako na intenzivně pracující grafoterapeutické dílny. Může se zdát, že tehdejší písaři byli nuceni zbavit se své individuality. Nebylo tomu tak docela. Mnich měl možnost vybrat si z několika vzorníků písem to, jež nejvíce vyhovovalo jeho vlastní přirozenosti.

V dnešních školách tuto možnost nemáme. Prvňáčci přesně opisují pouze normalizovanou formou – školskou předlohou – předepsané slovo či větu. A podle toho jsou hodnoceni. Děti mají již ve třetí třídě rozdílné písmo, které se liší různými změnami tvarů i velikosti od původní školské předlohy. Jejich písmo se bude stále v souladu s vývojem jejich osobnosti vyvíjet, a to i v různých etapách dospělosti, kdy bude mít jejich osobnost, a tedy i písmo, víceméně ustálenou formu. Současná písmová předloha klade důraz na věcnost, prostou účelnost. Rovněž svou tendencí k jednoduchosti vyjadřuje snahu šetřit časem a energií. Odráží se v ní materialistický světonázor, v němž člověku nečiní potíže rychle se orientovat. A dnešní životní styl nás nutí nejen k rychlosti, ale i účelnosti a jednoduchosti.

Skript

Pisatelé skriptu, jichž je v současnosti stále více, dotáhli současný trend jednoduchého písma k vysoké dokonalosti. Tak se do písma promítl proces postupné ztráty citovosti a převahy rozumovovosti, racionality. Nejběžnějšími důvody, které pisatele vedou k odklonu od běžné kurzívy (psací písmo) ke skriptové formě písma (malé tiskací písmo), jsou:

- ▶ **technické vzdělání** (či zaměstnání) – pisatel se snaží o tvarovou přesnost písma;
- ▶ **snaha o zvýšení čitelnosti rukopisu** – tento důvod může být ovlivněn minimálním používáním kurzívy – tuto formu stále častěji nahrazuje počítačová komunikace a pisatelé při „neobvyklém“ psaní na papír raději volí skript, čímž se vlastně snaží o zlepšení komunikace;
- ▶ **estetické důvody** – zpravidla skript působí estetičtějším dojmem;
- ▶ „**leváctví**“ – levákům působí při použití běžné kurzívy většinou potíže přizpůsobit se pohybu zleva doprava, proto někteří z nich raději používají jednodušší skript;
- ▶ **maska** – pisatel se vědomě stylizuje, chce působit jinak nebo o sobě nechce nic prozradit.

Písmo jako mozkopis – ženské a mužské písmo

Písmo můžeme nazývat nejen rukopisem, ale i mozkopisem, kdy ruka je pouhým nástrojem realizujícím procesy v mozku a podvědomí. Pojďme si trochu více povědět o tom, jak mozek řídí náš písemný projev. Psaní vypadá na pohled jednoduše, ale psacího pohybu se účastní okolo pěti set svalů, jejichž pohyb je řízen z mozku.

Abychom lépe pochopili proces psaní, podívejme se na rozdílnosti mozkových hemisfér.

Levá hemisféra, tzv.mužská hemisféra, je složena z center schopných především racionálního a konstruktivního úsudku. Právě ona vytváří onu mužskost v chování i písmu. Pravá hemisféra řídí schopnosti spojované častěji s ženským chováním, je zaměřená na citovost, duchovní život a díky ní používáme svou intuici. Z levé hemisféry vychází například schopnost obsáhnout lexikální významy a z pravé emotivní významy, schopnost rozlišovat intonaci řeči a výrazy obličejů, proto jsou ženy obecně schopny rychleji porozumět mimice malých dětí, které ještě nemohou

své přání verbalizovat. V každém z nás svorně spolupracuje mužský a ženský princip, které jsou jenom v různé míře zastoupeny, a právě ona míra se projeví v rukopisu. Grafolog proto nerozezná, zda text psal muž, či žena. Při psaní spolupracují obě hemisféry a obě se rovněž podílejí na „mužském“ či „ženském“ rukopisu. Ve většině rukopisů lze objevit jak znaky mužského, tak i ženského písma. Grafolog může určit, v čem se bude projevovat mužský, či ženský přístup pisatele. V různých obdobích života se může více projevovat s různou intenzitou v písmu jedno či druhé, protože jak se vyvíjí náš život, vyvíjíme se my sami a zároveň i naše písmo. Zážitky a životní zkušenosti či traumata pozměňují naši psychickou stránku, a tedy i písmo. Onu souvislost mezi psychickou stránkou člověka a jeho rukopisem potvrdily i výzkumy psacího pohybu.

Jsou nálada, úzkosti nebo únava v rukopisu patrné?

Určitě jste si sami u svého rukopisu povšimli, že je trochu jiný, když máte veselou náladu, jste spokojení, vyrovnaní, a jinak píšete, když se perete se smutkem nebo nějakou starostí, která vás úzkostně svazuje. Rukopis vám v obou případech připadá úplně rozdílný. Grafolog, má-li možnost porovnat oba tyto vaše rukopisy, vidí stále tentýž rukopis, který vykazuje tytéž shodné znaky písma, a vysoudí z něj stavy vyrovnanosti, nebo naopak například přechodný stav úzkosti.

Bylo již uvedeno, že výzkumy psacího pohybu potvrzují souvislosti mezi psychickou stránkou člověka a jeho rukopisem. A když hovoříme o psychické stránce, máme na mysli i dlouhodobější změny osobnosti a její psychický vývoj, jako je například dospívání, stárnutí, změna životních rolí, osobnostní krize, dlouhodobá nemoc. Tak jako nás v průběhu života formují nejrůznější životní zkušenosti a zážitky, které ovlivňují naši psychiku, tak se tyto změny pozvolně promítají i do našeho rukopisu a jeho vývoje.

Využití grafologie

Grafologie je diagnostická metoda, jež mapuje v širokém záběru strukturu a dynamiku osobnosti pisatele, a to i ve vzájemných vztazích. Nespojčí se tedy s pouhým výčtem vlastností a schopností pisatele. To je právě její předností oproti testům úzce zaměřeným jenom na určité složky osobnosti – jako jsou kupříkladu testy inteligence, pozornosti apod. Grafologickým rozbohem je například možné zjistit i to, v jaké míře je pisatel schopen zvládat stresovou zátěž, jaké má komunikační schopnosti, jakým způsobem a zda vůbec prosazuje své názory, zda se u něj často střídají nálady, což ovlivňuje i rovnoměrnost jeho pracovního výkonu, zda má pisatel rád nové věci ve svém životě i v okolí, nebo by raději nic neměnil, zda je agresivní a jak se tato agresivita projevuje, jakou strategii chování a jednání pisatel vůči svému okolí volí, zda je přátelský a vstřícný, nebo naopak apod.

Jednotlivci za grafologem přicházejí nejčastěji za účelem sebepoznání. Chtějí blíže pochopit, proč se k nim jejich okolí chová, jak se chová, proč mají potíže v partnerských vztazích nebo opakující se problémy stejného druhu v zaměstnání. Mnohdy o svých slabinách vědí, jenom je chtějí mít potvrzeny od někoho jiného – třeba právě od grafologa. Pak jim pohled na sebe samé z jiného úhlu může pomoci ke změně, k níž se dosud sami neodvážili.

Může se stát, že takový člověk ale očekává více. Grafolog nezodpoví otázku, co s kterým problémem dělat, jak na jeho odstranění pracovat. Tady už možnosti grafologie končí a nastupuje práce terapeuta. Proto se někteří grafologové věnují i terapeutickému studiu a praxi nebo s terapeuty spolupracují.

Menu pro grafologa

Menu pro grafologa – tak bychom mohli nazvat nabídku různých způsobů vytváření textu rukopisu, z nich obzvláště jeden je pro grafologický rozbor nevhodnější. Je jím text „psaný z hlavy“. Tento způsob je nejnáročnější, pisatel graficky formuje své myšlenky na papír. Právě při tomto způsobu psaní se také v maximální míře projeví jeho osobnostní originalita, takže pro účely grafologického rozboru je tento typ psaní nevhodnější. Spontánním produktem takového psaní je například osobní dopis, kdy se pisatel přímo, samostatně vyjadřuje v písemné formě. Dříve nežli dojde ke spontánnímu psaní, jsou aktivována řečová centra mozku.

Druhou možností je opisování podle psané předlohy nebo opisování tištěné předlohy. V prvním případě se jedná o pouhou její reprodukci, druhý případ je náročnější v překódování tištěných písmen na psaná. Možností poslední je psaní podle diktátu, které je náročnější než opisování, protože zvukovou informaci musí pisatel překódovat na informaci vizuální.

Jak grafolog s rukopisem pracuje?

Metod a přístupů k rozboru písma je více, my si povíme trochu podrobněji o jednom z nich. Grafolog většinou požaduje rukopis na nelinkovaném papíru a pokud možno na velkém listu formátu A4. V rukopisu se zaměřuje na jednotlivé grafologické znaky, jako je například tlak, jakým pisatel píše; velikost nejenom celého písma, ale i velikost a výšku jednotlivých zón písma; šířku či úzkost písma; sklon písma; plošnost písma (jak dalece je písmo boubelaté); zda pisatel písmena zjednodušuje, nebo naopak obohacuje; šířku mezi jednotlivými slovy; vzdálenost mezi řádky i jejich směr; zda a kde se v písmu objevují úhly nebo špičatost; pravidelnost či nepravidelnost (kolísavost) a mnoho dalších znaků, jichž je více než třicet.

Základní hodnotou je školní předloha, podle níž grafolog porovnává odlišnosti rukopisu. Při této základní práci používá nejenom pravítko, úhloměr a kalkulačku, ale i grafologické tabulky. Písmo vlastně úplně „rozseká“ na jednotlivé znaky a potom z nich vyvozuje psychologické významy. V závěru pak tvoří „posudek“, jenž je vlastně popisem celkové struktury a dynamiky osobnosti pisatele i s jeho sociálními a morálními vlastnostmi. Určitý závěr na psychologický profil pisatele si musí potvrdit v kontextu většího počtu grafologických znaků, nikdy pouze z jednoho znaku, jak někdy bývá laicky mylně souzeno. Od prvního usednutí k danému písmu až po finální dohovoření posudku grafolog s jedním písmem pracuje zhruba 10 až 12 hodin.

Většina grafologů pracuje nejen se samotným písmem, ale i s dalšími, například projektivními metodami – kresbou postav nebo kresbou stromu (B-TEST), jež poskytují další doplňující informace o osobnosti pisatele. Grafolog se snaží získat i dostatečné množství formálních informací o pisateli, jako je věk, vzdělání, pravorukost – levorukost, profese, zda psal rukopis ve svém mateřském jazyku a za jakých podmínek či za jakým účelem rukopis vznikl.

V této ukázce jsou některé z grafologických znaků, o nichž již byla řeč. Pojdme se na ně a jejich psychologický význam nyní alespoň v krátkosti podívat očima grafologa.

*sedl. Mondriak sedl' nedle mē a vojla' čt' mē rejje.
Když jsme spívali tak jsem to pěkně vocale, ale tímto mni
mospade. Boris to celý filmoval na můj kamereu. Michael
nupřijel, poutce mni horičku, ale ani ji to chvilu, poutce by*

► Úzké písmo

Skepticismus, soustředěnost do sebe, sebekázeň, disciplinovanost, citová ztuhlost, nedůvěřivost, málo bezprostřednosti, sklon k pesimismu, zvýšená potřeba sebeúcty, citlivost na kritiku, přesnost, důslednost, absence tvůrčích schopností, skepticismus v pohledu do budoucna.

► **Kolísavá výška střední zóny**

V tomto případě může jít o kolísavé sebevědomí, sklon k sebepodceňování, schopnost vcítovat se do jiných, a proto se může u pisatele projevat nedůtklivost, náladová vratkost.

► **Úzká plošnost**

- » V horní zóně – racionalizační tendence v myšlení.
- » Ve střední zóně – nesrdečnost, citová chudoba.
- » V dolní zóně – racionalizační tendence v pudové oblasti.

► **Arkádová vazba**

Znak introverze – zdrženlivost, rozvážnost, opatrnost, malá spontánnost, odstup od ostatních, citové projevy bez vnitřních prožitků, sebeovládání, disciplína, zaměření na efekt a noblesu, nízká úspěšnost v mezilidských vztazích, vysoká výkonnost za účelem sebeprezentace.

► **Pravý sklon**

Znak extraverze – společenskost a přátelskost, potřeba citových vazeb, snazší ovlivnitelnost, impulzivita, spontánnost, malá soustředěnost.

Podobným způsobem grafolog vyhodnotí v rukopisu všechny grafologické znaky spolu s jejich psychologickými významy. Jistě vás napadlo, že ne všechny psychologické významy z jednoho znaku se vztahují na téhož pisatele. Některé významy různých grafologických znaků si dokonce protirečí. To hovoří o vnitřním konfliktu pisatele v určité oblasti, jíž se ony znaky týkají. Kupříkladu úzké písmo je znakem introverze, ale pravý sklon naopak extraverze. Co vás napadá? Že pisatel chce být přátelský, ale nemá k tomu odvalu. Jeho citovost a společenská družnost jsou bržděny. Pravdivost takového úsudku pak grafologovi musí potvrdit ještě další znaky v písmu.

Symbolika plochy

Způsob práce s psací plochou, umístováním kreseb nebo písma, tvarové či tlakové zdůrazňování v určité části plochy, to vše je dáno silným podvědomým sklonem pisatele umístit na papíře vlevo vše, co souvisí s minulostí, vpravo s budoucností, do horní části listu nebo řádku vše související s duchovností, svědomím, abstrakcí a do dolní části plochy či řádku vše hmotné a pudové.

V písmu můžeme sledovat tři zóny, do nichž písmo psaním promítáme. Do oblasti **horní zóny**, kde sídlí naše nadvědomí a svědomí, vztah k duchovnu, intelektuálnímu, fantazii a abstraktnu, sahají klíčky a čáry vysokých písmen *d, f, h, k, l, t* stejně jako diakritická znaménka. Tato písmena zasahují do dvou zón. Začínají v zóně střední, pokračují v horní, aby se zpět svým ukončením vrátila do střední zóny.

Střední zóna prozrazuje míru našeho sebevědomí, náš přístup k sobě samým i ke světu, k ostatním, tedy i náš vztah k nim a způsob našeho jednání s nimi. Do střední zóny se promítá naše vědomí, to, co chceme a co vědomě realizujeme. Patří sem krátká písmena *a, c, e, i, o, m, u...*

Hranici mezi vědomými a podvědomými složkami psychiky představuje řádek, linka (i pomyslná). Pod linkou se nachází dolní zóna, do níž zasahují klíčky a čáry písmen *j, p, y*. Stejně jako je tomu u písmen horní zóny i písmena dolní zóny jsou dvouzónová, jež rovněž zasahují do zón dvou – střední a dolní.

Dolní zóna představuje vztah k materiálnímu a tělesnosti, pudovost, nevědomí či podvědomí a archetypy. Archetypy jsou jakousi paměťovou stopou lidstva, která se vyvíjela během mnoha generací. Zkušenosti z přizpůsobování se světu, v němž lidé žili, se vtiskla do nejhlubší vrstvy našeho společného (kolektivního) nevědomí podobně jako instinkty. Tak jako jsme zdělili po svých dávných prapředcích strukturu svého těla, tělesna, tak dědíme i prazáklad části jejich duše. Archetypy jsou jakési pravzory lidského jednání, které se projevují například ve snech a fantaziích. Představy a zku-

šenosti, které se opakují a jsou ovládané archetypem, se mohou zhustit do formy symbolu, který je tak vyjádřením archetypu, o němž víme právě prostřednictvím symbolů.

Levá část psací plochy se vztahuje k minulosti a pravá k budoucnosti.

Evropské písmo směřuje zleva doprava. Nebylo tomu tak vždy. Starověké národy psaly zleva doprava nebo střídavě po řádcích zprava doleva a zpět zprava doleva. Řecká abeceda je již orientovaná zleva doprava. Je-li řádek veden tímto způsobem, zleva doprava, pak levá strana představuje minulost a subjekt „Já“. Pero, jímž píšeme, prochází při dotyku s papírem úseky od „Já“ k „Ty“. Své myšlenky při psaní přesunujeme ze svého nitra směrem ven, od sebe k tomu, jemuž jsou určeny, od svého „Já“ k adresátovi, k objektu „Ty“.

Rychlost, jíž své myšlenky sdělujeme, tedy jak rychle a spontánně píšeme, prozrazuje, jak rychle a spontánně chceme k mysli adresáta dospět. Zda spěcháme a spějeme tak k ostatním rychle, otevřeně, se zájmem o ně, nebo pomalu, s rozvahou, obezřetností. Tento typ písma ukazuje, jak si naše společnost progresivně razí cestu do vnějšího světa, do budoucna, že její hlavní hodnotou je podnikavost, touha po činnosti a dobyvačnost.

Orientální písmo vedené zprava doleva naopak vyjadřuje zaměřenost na vnitřní život a duchovní svět vlastní i předchozích generací bez touhy po změnách.

C. G. Jung popsal rozdíl mezi Východem a Západem v pojmech extraverte a introverte (více v kapitole XXIII.). Zjednodušeně řečeno, západní člověk nachází své největší jistoty v materiální oblasti, v předmětech, v aktivitě pro budoucnost za účelem získávání oněch „předmětů“. Východní člověk nachází své největší jistoty naopak v psychické oblasti a smysl nepromítá mimo sebe a do předmětů, ale nalézá jej v sobě a ve svém vnitřním světě, symbolech a hodnotách minulosti.